

I. Hangiu

Presa românească
de la începuturi pînă în prezent
Dicționar cronologic 1790–2007

Volumul I
18 februarie 1790 – decembrie 1916

coordonator general

Redactor: Lucian Pricop
Coperta: Cristian Lupeanu
Tehnoredactor: Olga Machin

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Editurii Comunicare.ro, 2008

SNSPA, Facultatea de Comunicare și Relații Publice
Strada Povernei 6, București
Tel./fax: 021 313 58 95
E-mail: editura@comunicare.ro
www.comunicare.ro
www.editura.comunicare.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
HANGIU, ION

Presă românească de la începuturi pînă în prezent.
Dicționar cronologic 1790–2007 / Ion Hangiu; pref.: Ion Hangiu.
– București: Comunicare.ro, 2008

vol.

ISBN 978-973-711-163-0

Vol. I: 1790–1916. – 2008. – Bibliogr. – Index. ISBN 978-973-711-164-7

81'374.2:070(=135.1)(498)"/.../2008"

Cuprins

Prefață • 13

Notă la prima ediție (1968) • 17

Începuturile presei periodice românești. Primele încercări. Foi volante (înștiințări, manifeste) (1789–1828) • 19

Abrevieri • 33

Anexe bibliografice • 37

Bibliografie generală • 41

Bibliografie suplimentară • 47

Ziare și reviste

- [1] *Cour(r)ier de Moldavie* (18 febr. 1790) • 51
- [2] *Curierul românesc* (8 apr. 1829) • 54
- [3] *Albina românească*. Gazetă politică-literară (1 iun. 1829) • 62
- [4] *Gazeta Teatrului Național* (1 nov. 1835) • 68
- [5] *Muzeu Național*. Gazetă literară și industrială (5 febr. 1836) • 72
- [6] *Curiosul*. Jurnal de literatură, industrie, agricultură și noutăți (1836) • 78
- [7] *Foaia duminicii* (2 ian. 1837) • 82
- [8] *Alăuta românească*. Supplement literal a „Albinei românești“ (14 mart. 1837) • 84
- [9] *Curier de ambe sexe*. Jurnal literar (1837) • 85
- [10] *România* (20 dec. 1837) • 90
- [11] *Foaie literară* (1 ian. 1838) • 93
- [12] *Gazeta de Transilvania* (12 mart. 1838) • 97
- [13] *Foaie pentru minte, inimă și literatură* (2 iul. 1838) • 104
- [14] *Dacia literară* (ian. 1840) • 111
- [15] *Icoana lumii*. Foaie pentru îndeletnicirea moldo-românilor (29 sept. 1840) • 118
- [16] *Arhiva românească*. Foaie retrospectivă și trimestrială (1840) • 120
- [17] *Spicuitorul moldo-român*. Jurnal științific, literar și industrial (ian.-febr. 1841) • 125
- [18] *Propășirea*. Foaie pentru interesele materiale și intelectuale (9 ian. 1844) • 127
- [19] *Magazin istoric pentru Dacia* (iul. 1845) • 131
- [20] *Organul luminarei*. Gazeta bisericească, politica e literaria (4 ian. 1847) • 137
- [21] *Album științific și literar* (9 febr. 1847) • 139
- [22] *Calendar pentru poporul românesc* (1847) • 141
- [23] *Pruncul român* (12 iun. 1848) • 143
- [24] *Reforma* (14 iun. 1848) • 147
- [25] *Poporul suveran*. Gazetă politică și literară (19 iun. 1848) • 152
- [26] *Naționalul*. Gazetă politică, literaria et economica (24 aug. 1848) • 154

- [27] *Bucovina*. Gezeta românească pentru politică, religie și literatură
(Romanische zeitung für politik, kirche und literatur) (4 oct. 1848) • 156
- [28] *Espatriatul* (25 mart. 1849) • 159
- [29] *Zimbrul* (3 iul. 1850) • 161
- [30] *România viitoare* (sept. 1850) • 163
- [31] *Junimea română* (mai 1851) • 166
- [32] *Republica rumână* (nov. 1851) • 171
- [33] *România literară*. Foaie periodică sub direcția d-lui V. Alecsandri (1 ian. 1855) • 172
- [34] *Steaua Dunării*. Jurnal politic, literar și comercial (1 oct. 1855) • 176
- [35] *Timpul*. Jurnal politic-comercial (17 dec. 1856) • 184
- [36] *Concordia*. Jurnal politic și literar (6 febr. 1857) • 187
- [37] *Opiniunea*. Organul românilor din străinătate (18/30 mart. 1857) • 189
- [38] *Românul*. Ziar politic, comercial, literar)
(Diariu politicu, comercial, literar) (9 aug. 1857) • 193
- [39] *Naționalul*. Jurnal politic-comercial (5 dec. 1857) • 195
- [40] *Dîmbovița*. Foaie politică și literară (11 oct. 1858) • 197
- [41] *Zimbrul și Vulturul* (1 nov. 1858) • 199
- [42] *Revista Carpaților*. Literatura-științe-istoria-arta-politica (1 ian. 1860) • 202
- [43] *Ateneul Român*. Revistă săptămânală, literară și științifică (15 sept. 1860) • 204
- [44] *Dacia*. Ziar politic, literar și comercial (9 mart. 1861) • 205
- [45] *Revista română*. Pentru științe, litere și arte (apr. 1861) • 206
- [46] *Țăranul român*. Jurnal politic, economic, literar și comercial (12 nov. 1861) • 211
- [47] *Din Moldova* (1862) • 213
- [48] *Buciumul*. Ziar politic, literar și comercial (15 dec. 1862) • 219
- [49] *Amicul familiei*. Litere, științe, arte, pedagogie, industrie (15 mart. 1863) • 223
- [50] *Aghiuță*. Foaie umoristică, satirică și critică (3 nov. 1863) • 225
- [51] *Foaia Soțietății pentru literatura și cultura română în Bucovina* (1 mart. 1865) • 227
- [52] *Familia*. Foaie enciclopedică și beletristică cu ilustrațiuni (5 iun. 1865) • 229
- [53] *Revista Dunării*. Foaie științifică, literară și politică (19 dec. 1865) • 233
- [54] *Satyru*. Publicație umoristică (6 febr. 1866) • 235
- [55] *Albina* (27 mart. 1866) • 238
- [56] *Arhivu pentru filologia și istoria* (1 ian. 1867) • 241
- [57] *Convorbiri literare* (1 mart. 1867) • 243
- [58] *Națiunea română*. Ziar cotidian (10 mai 1867) • 298
- [59] *Analele Societății Academice Române* (1867) • 303
- [60] *Transilvania*. Foia Asociațiunei transilvane pentru literatura română
și cultura poporului român (1 ian. 1868) • 306
- [61] *Federațiunea*. Diurnal politic, literari, comercial și economic (3 ian. 1868) • 312
- [62] *Curierul de Iași* (mart. 1868) • 314
- [63] *Albina Pindului*. Litere, științe și arte (15 iun. 1868) • 316
- [64] *Dacia literară* (1 oct. 1868) • 318
- [65] *Traian*. Ziar politic, literar, științific și industrial (16 apr. 1869) • 320
- [66] *Columna lui Traian* (2 mart. 1870) • 322
- [67] *Foaia Societății Românișmul* (apr. 1870) • 324

- [68] *Sarsailă* (8 apr. 1871) • 326
- [69] *Transacțiuni literare și științifice*. Revista bilunaria (15 febr. 1872) • 328
- [70] *Revista contemporană*. Litere – Arte – Științe (1 mart. 1873) • 329
- [71] *Oltul* (14 nov. 1873) • 331
- [72] *Orientul latin*. Ziar politic, literar, social și economic (23 febr. 1874) • 332
- [73] *Șezătoarea*. Foaia poporului român (1 ian. 1875) • 334
- [74] *Revista literară și științifică* (5 febr. 1876) • 335
- [75] *Timpul* (15 mart. 1876) • 339
- [76] *România liberă*. Cotidian politic, cu foileton literar și supliment (15 mai 1877) • 343
- [77] *Albina Carpaților*. Foaie beletristică, științifică și literară, cu ilustrațiuni (18 aug. 1877) • 345
- [78] *Observatoriul*. Ziar politic, național-economic și literari (1 ian. 1878) • 346
- [79] *Amicul familiei*. Foie bisepteminară pentru toate trebuințele vieții sociale (1 aug. 1878) • 348
- [80] *Binele public*. Ziar politic, economic, literar și științific (29 nov. 1878) • 350
- [81] *Literatorul*. Revistă literară din București (20 ian. 1880) • 351
- [82] *Contemporanul*. Revistă științifică și literară (1 iul. 1881) • 361
- [83] *Aurora română*. Organ beletristic-literar al
Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina (1 aug. 1881) • 374
- [84] *Almanahul Societății academice social-literare „România jună“* (apr. 1883) • 377
- [85] *Tribuna* (14 apr. 1884) • 379
- [86] *Voința națională*. Ziar național-liberal (10 iul. 1884) • 383
- [87] *Lupta*. Ziar liberal-opoziționist (19 iul. 1884) • 385
- [88] *Universul*. Cotidian de informații politice și culturale,
cu suplimente literare și științifice (20 iul. 1884) • 388
- [89] *România liberă*. Număr literar (16 sept. 1884) • 390
- [90] *Revista literară (Literatorul)* (7 apr. 1885) • 391
- [91] *Epoca* (16 nov. 1885) • 393
- [92] *Analele literare*. Revistă lunară (15 dec. 1885) • 395
- [93] *Lupta literară* (8 apr. 1887) • 397
- [94] *Revista independentă*. Literară – științifică. Publicațiune mensuală (nov. 1887) • 399
- [95] *Revista nouă* (15 dec. 1887) • 401
- [96] *Revista olteană*. Literară – științifică (15 mart. 1888) • 403
- [97] *Adevărul (Adeverul)*. Ziar cotidian (fondat în 1871 de Alex. V. Beldiman)
(15 aug. 1888) • 405
- [98] *Fântâna Blanduziei*. Foie literară, politică săptămînală (4 dec. 1888) • 408
- [99] *Era nouă*. Publicație săptămînală (8 oct. 1889) • 412
- [100] *Duminica*. Gazeta familiei (1 oct. 1890) • 414
- [101] *Revista independentă*. Literară-științifică (1890) • 415
- [102] *Românul literar* (14 ian. 1891) • 416
- [103] *Alexandri*. Științe, litere, arte (15 ian. 1891) • 417
- [104] *Revista școalei* (nov. 1891) • 419
- [105] *Critica socială*. Foaie lunară (dec. 1891) • 421
- [106] *Șezătoarea*. Revistă pentru literatură și tradițiuni populare (1 mart. 1892) • 423
- [107] *Mofitul român*. Revistă spiritistă națională
Organ biebdomadar pentru răspîndirea științelor oculte în Dacia-Traiană
(24 ian. 1893) • 426

- [108] *Revista critică-literară* (ian. 1893) • 428
- [109] *Rîndunica*. Revistă literară, științifică, folcloristă (ian. 1893) • 430
- [110] *Evenimentul*. Ziar Național-Liberal (1 febr. 1893) • 433
- [111] *Noul curier de ambe sexe*. Revistă conținând scrieri inedite și din quellelalte d-ale lui I. Heliade-Rădulescu (mart. 1893) • 435
- [112] *Vieța*. Revistă săptămînală ilustrată (28 nov. 1893) • 436
- [113] *Evenimentul literar* (20 dec. 1893) • 440
- [114] *Literatură și știință*. Publicație semestrială (1893) • 446
- [115] *Vatra*. Foaie ilustrată pentru familie (1 ian. 1894) • 450
- [116] *Munca științifică și literară* (26 febr. 1894) • 454
- [117] *Adevărul ilustrat* (6 mart. 1895) • 455
- [118] *Moș Teacă*. Jurnal țivil și cazon (26 mart. 1895) • 457
- [119] *Lumea nouă*. Științifică și literară (12 iun. 1895) • 459
- [120] *Lumea nouă*. Literară ilustrată (1896) • 463
- [121] *Epoca literară* (15 apr. 1896) • 464
- [122] *Liga ortodoxă*. Ziar cotidian (20 iul. 1896) • 466
- [123] *Liga ortodoxă*. Supliment al ziarului cu același titlu (20 oct. 1896) • 468
- [124] *Povestea vorbei*. Revistă literară-săptămînală (10 oct. 1896) • 469
- [125] *Literatură și artă română*. Idei, simțire, formă (25 nov. 1896) • 471
- [126] *Tribuna poporului* (25 dec. 1896) • 487
- [127] *Foaia interesantă*. Revistă săptămînală ilustrată (12 ian. 1897) • 489
- [128] *Foaie literară* (6 apr. 1897) • 490
- [129] *Revista modernă*. Publicație bimensuală, științifică, literară și în special sportivă (20 iul. 1897) • 495
- [130] *Albina*. Revistă populară (5 oct. 1897) • 497
- [131] *Vieța nouă*. Revistă pentru litere, arte și științe (1 febr. 1898) • 504
- [132] *Litere-științe-arte*. Publicațiune enciclopedică săptămînală (15 mart. 1898) • 506
- [133] *Carmen*. Revistă literară (6 iul. 1898) • 508
- [134] *Floare-albastră*. Revistă literară săptămînală (11 oct. 1898) • 509
- [135] *Pagini literare* (21 ian. 1899) • 511
- [136] *Cugetarea*. Foaie literară-științifică (15 apr. 1899) • 513
- [137] *România jună*. Ziar național independent (2 dec. 1899) • 516
- [138] *Noua revistă română*. Pentru politică, literatură, știință și artă (1 ian. 1900) • 519
- [139] *Apărarea națională*. Ziar cotidian (15 ian. 1900) • 523
- [140] *Povestea vieții*. Revistă literară săptămînală (13 febr. 1900) • 525
- [141] *Tribuna literară* (20 febr. 1900) • 527
- [142] *Luceafărul*. Literatură, artă, știință, politică (10 sept. 1900) • 530
- [143] *Revista ideei* (nov. 1900) • 531
- [144] *România ilustrată*. Revistă politico-literară (dec. 1900) • 532
- [145] *Drapelul*. Organ național-politic (1 ian. 1901) • 534
- [146] *Activitatea*. Foaie politică, economică, socială și literară (5 ian. 1901) • 536
- [147] *Mișcarea literară și artistică* (15 febr. 1901) • 538
- [148] *Revista modernă*. Publicațiune literară, săptămînală (19 febr. 1901) • 539
- [149] *Curierul literar*. Săptămînal și artistic (7 oct. 1901) • 540

- [150] *Forța morală*. Ziar enciclopedic săptămînal (28 oct. 1901) • 541
- [151] *Semănătorul*. Revistă literară săptămînală (2 dec. 1901) • 543
- [152] *Pagini alese*. Publicațiune Literară Săptămînală (14 mart. 1902) • 569
- [153] *Luceafărul*. Revistă pentru cultură, literatură și artă (1 iul. 1902) • 573
- [154] *Gazeta artelor*. Teatru, muzică, pictură, sculptură, arhitectură, gimnastică, dans etc. (27 oct. 1902) • 586
- [155] *Literatură și știință populară* (1902) • 588
- [156] *Ilustrațiunea română*. Revistă artistică, literară, ilustrată (1 ian. 1903) • 590
- [157] *Revista idealistă*. Literatură, artă, știință, sociologie (1 mart. 1903) • 592
- [158] *Arta*. Revistă pentru teatru și literatură (nov. 1903) • 595
- [159] *Epigonii*. Revistă de sociologie, știință și literatură (25 nov. 1903) • 602
- [160] *Analele literare, politice, științifice*. Revistă lunară (1 ian. 1904) • 604
- [161] *Gazeta de Duminecă* (3 ian. 1904) • 606
- [162] *Paloda literară* (20 ian. 1904) • 608
- [163] *Cuvîntul*. Revistă literară independentă (25 ian. 1904) • 611
- [164] *Junimea literară*. Revistă literară, științifică (ian. 1904) • 612
- [165] *Adevărul de dimineața* (1 febr. 1904) • 617
- [166] *Făt-Frumos*. Revistă literară (15 mart. 1904) • 618
- [167] *Linia dreaptă*. Revistă literară, bi-lunară (15 apr. 1904) • 624
- [168] *Munca literară și științifică*. Revistă enciclopedică (10 oct. 1904) • 633
- [169] *Curierul*. Gazetă pentru sociologie, știință, literatură, industrie și informațiuni (12 nov. 1904) • 634
- [170] *Dumineca*. Revista populară (1 ian. 1905) • 636
- [171] *Vieța nouă* (1 febr. 1905) • 638
- [172] *Revista noastră* (15 mart. 1905) • 646
- [173] *Comoara tinerimei*. Revistă pentru adevăr, bine și frumos (1 iul. 1905) • 651
- [174] *Banatul*. Foaie pentru poporul român (3/16 iul. 1905) • 653
- [175] *Curentul nou* (15 nov. 1905) • 655
- [176] *Ramuri*. Revistă literară (5 dec. 1905) • 665
- [177] *Viața literară*. Revistă săptămînală, literară și artistică (1 ian. 1906) • 671
- [178] *Viața românească*. Revistă literară și științifică (mart. 1906) • 674
- [179] *Graiu bun*. Revistă aromânească (apr. 1906) • 684
- [180] *Neamul românesc*. Ziar de orientare națională și de atitudine democratică (10 mai 1906) • 686
- [181] *Revista politică și literară* (1 sept. 1906) • 689
- [182] *Lectura*. Revistă lunară pentru răspîndirea literaturii și științei (dec. 1906) • 692
- [183] *Convorbiri (Critice)*. Revistă literară bimensuală (1 ian. 1907) • 693
- [184] *Floarea darurilor* (1 ian. 1907) • 699
- [185] *Viitorul social*. Revistă Lunară (aug. 1907) • 704
- [186] *Viitorul*. Ziar de dimineață (5/18 nov. 1907) • 710
- [187] *Deșteptarea*. Gazetă pentru popor (15 nov. 1907) • 712
- [188] *Răvașul poporului*. Gazetă de folclor (15 nov. 1907) • 714
- [189] *Biblioteca modernă* (1 ian. 1908) • 716
- [190] *Arta românească*. Revistă pentru pictură, sculptură, arhitectură, muzică, arta dramatică, literatură (ian.-febr. 1908) • 718

- [191] *Revista celor l'alți* (20 mart. 1908) • 721
- [192] *Democrația*. Revistă politică, economică și literară (17 mai 1908) • 723
- [193] *Pagini libere*. Revistă literară și științifică săptămînală (1 iul. 1908) • 725
- [194] *Ion Creangă*. Revistă de limbă, literatură și artă populară (aug. 1908) • 729
- [195] *Dunărea de Jos*. Revistă literară culturală lunară (7 sept. 1908) • 731
- [196] *Neamul românesc literar* (25 dec. 1908) • 735
- [197] *Carmen Sylva*. Revista literară-științifică (1 iun. 1909) • 737
- [198] *Minerva literară ilustrată* (15 nov. 1909) • 739
- [199] *Cumpăna*. Revistă săptămînală (27 nov. 1909) • 740
- [200] *Calendar literar și artistic pe 1909*. Biblioteca românească enciclopedică „Socec“ (1909) • 743
- [201] *Falanga*. Literară și artistică (10 ian. 1910) • 745
- [202] *Viața socială* (febr. 1910) • 748
- [203] *Facla*. Revistă săptămînală (13 mart. 1910) • 750
- [204] *Scena*. Revistă săptămînală de teatru și muzică (15 sept. 1910) • 753
- [205] *Căminul nostru*. Revistă săptămînală (12 nov. 1910) • 755
- [206] *Actualitatea ilustrată*. Foaie săptămînală (4 dec. 1910) • 757
- [207] *Românul*. Cotidian politic, cu pagină literară (11 ian. 1911) • 759
- [208] *Cultura*. Revistă pentru literatură și arta renașterii evreești (ian. 1911) • 764
- [209] *Cultura creștină* (1/14 ian. 1911) • 766
- [210] *Pribeagul*. Revistă lunară politică-literară (1 febr. 1911) • 768
- [211] *Versuri (și proză)* (15 sept. 1911) • 770
- [212] *Cosînzeana*. Revistă literară ilustrată (15 oct. 1911) • 771
- [213] *Rampa*. Teatru, Muzică, Literatură, Artă (16 oct. 1911) • 774
- [214] *Flacăra*. Literară, artistică, socială (22 oct. 1911) • 777
- [215] *Arta*. Revistă literară, artistică, teatrală (1 ian. 1912) • 781
- [216] *Insula* (18 mart. 1912) • 783
- [217] *Frona* (apr. 1912) • 785
- [218] *Floare-albastră*. Revistă lunară pentru literatură (15 mai 1912) • 786
- [219] *Teatrul* (21 oct. 1912) • 788
- [220] *Simbolul* (25 oct. 1912) • 790
- [221] *Ardealul*. Foaie socială, culturală (6 dec. 1912) • 791
- [222] *Almanahul scriitorilor dela noi* (1912) • 793
- [223] *Almanahul „Societății scriitorilor români“* (1912) • 794
- [224] *Grădina Hesperidelor*. Pagini alese: proză și versuri (1912) • 796
- [225] *Orientul român*. Revistă politică și culturală (1 ian. 1913) • 798
- [226] *Drum drept*. Revistă literară (ian. 1913) • 800
- [227] *Actualitatea*. Revistă ilustrată politică, literară, economică, financiară, industrială, comercială, agricolă (febr. 1913) • 802
- [228] *Absolutio* (1 dec. 1913) • 803
- [229] *Proza*. Revistă bi-lunară scrisă de Em. Gârleanu (1 febr. 1914) • 805
- [230] *Comedia*. Literatură, teatru, muzică, artă, sport, mode, umor (15 apr. 1914) • 808
- [231] *Teatrul*. Revistă artistică – literară – sportivă (iul 1914) • 810
- [232] *Viața literară* (22 nov. 1914) • 815

- [233] *Cortina*. Teatru – literatură – artă – muzică (23 ian. 1915) • 817
 [234] *Drum drept*. Revistă literară săptămânală (24 ian. 1915) • 818
 [235] *Cronica*. Revistă săptămânală (12 febr. 1915) • 821
 [236] *România de mâine*. Revistă socială, culturală și literară (1/15 mai 1915) • 823
 [237] *Ardealul*. Ziar al adevăraților români (18 iul. 1915) • 825
 [238] *Orizonturi noi*. Cronică Lunară (mai 1915) • 827
 [239] *Rampa nouă ilustrată*. Ziar cotidian (2 sept. 1915) • 828
 [240] *Făclia*. Literară, teatrală și artistică (15 nov. 1915) • 832
 [241] *România Mare*. Ziar ardelenesc (17 ian. 1916) • 833
 [242] *Ramuri*. Revistă Politică Săptămânală (15 febr. 1916) • 835
 [243] *Pagini literare* (1/13 mart. 1916) • 837
 [244] *Revista Bucovinei*. Culturală – Politică – Economică – Literară (1 apr. 1916) • 839
 [245] *Capitala*. Politică – literară (2 apr. 1916) • 843
 [246] *Îndrumarea*. Revistă săptămânală (15 apr. 1916) • 846
 [247] *Revista Tranșelor*. Pentru inima și sufletul ostașilor (21 sept. 1916) • 848

Addenda

- [I] *Consemnări (1968–1997)* • 853
 Ov. S. Crohmălniceanu, Mihai Ungheanu, Mircea Eliade, Al. Graur,
 Șerban Cioculescu, Iorgu Iordan, Dan Simonescu, Gabriel Ștrempel,
 Teodor Vârgolici, Dumitru Micu, Neagu Udroi
- [II] *Evocări la împlinirea celor 80 de ani* • 858
La vârsta patriarhilor (Acad. Constantin Ciopraga); *Ion Hangiu, un om adevărat*
 (Acad. Gabriel Ștrempel); *Un cercetător, un animator și organizator dintre*
aceia de care ducem lipsă (Prof. univ. dr. Ștefan Munteanu); *O viață pentru*
școală, pentru cultură (Prof. univ. dr. Dumitru Micu);
Profesorul și cercetătorul Ion Hangiu (Prof. Nae Antonescu)

Indice:

- [I] *Alfabetice* • 871
 [II] *Localități de apariție* • 875
 [II] *Colaboratori* • 880

[1] COUR(R)IER DE MOLDAVIE

Primul periodic (ziar) tipărit cu litere latine pe teritoriul vechii Dacii, din „porunca“ împărătesei Ecaterina a II-a a Rusiei, de către ofițeri din armata feldmareșalului G. A. Potemkin, cantonată pe timp de iarnă în capitala Moldovei.

Apare la Iași, săptămînal (18 febr. – 11 mart. 1790, în total 4 nr., și nr. 7 la 1 apr., același an).

Teascul tipografic a fost adus din Rusia, literele latine din Polonia, tirajul fiind limitat la cel mult 350 de ex., pentru ofițerii care cunoșteau limba franceză și cîțiva boieri moldoveni. Deși existau informații referitoare la *Courrier de Moldavie*, nu s-au păstrat exemplare în secolele următoare. După al Doilea Război Mondial, studentul Sandu Vianu a descoperit în Biblioteca din Moscova cele cinci numere, după care Biblioteca Academiei a realizat fotocopiile, pe care le-a pus la dispoziția cercetătorilor.

*Courrier de Moldavie*¹ conține informații locale, din Iași, între care: participarea feldmareșalului G. A. Potemkin la o slujbă religioasă la Golia sau balul dat în onoarea comandantului trupelor rusești, în casele boierului moldovean Ghica, precum și știri politice și militare, în special din Paris, Londra, Viena, Bruxelles și din alte orașe ale globului, predominînd știrile din Paris, referitoare la mersul Revoluției Franceze, ale cărei idei de libertate, egalitate și fraternitate s-au răspîndit prin presă (ziare, reviste) în întreaga lume.

În primul număr din 18 febr. 1790, locuitorii Iașului își exprimă bucuria pentru noutatea „darului“ primit din partea împărătesei Ecaterina a II-a în oda intitulată *Ad Moldaviae Cursorem ab incolis Iassiensibus*, pe care o reproducem (textul latin și traducerea lui N. Pascu) după articolul lui Iosif Pervain, apărut în revista *Steaua*, nr. 10 din 1955:

Ad Moldaviae Cursorem ab incolis lassiensibus

Cursor Moldaviae! noua res ab Origine rerum!
Curre per immensas, gratus ubique vias.
Sed via prima Tibi septem sit adire triones;
Inque Polei-Petrou stare memento celer.
Lumina conspicias Matris Nostaeque Tueaeque;
Hei! nobis Tecum non licet ire simul!
Conspicias Matrem, Tibi quae jussit dare lucem!

1. În *Înștiințarea* din 1829 I. H. Rădulescu anunța apariția unui ziar cu titlul *Curierul Bucureștilor*. Avînd în vedere rolul acestuia în trezirea conștiinței naționale a tuturor românilor (ziarul urma să fie difuzat în Transilvania, Moldova, Bucovina, Basarabia și, evident, în Muntenia), Heliade îi schimbă titlul în *Curierul românesc* (vezi vol. de față, p. 54).

(Gaudeamus!) nobis lucem aperire parans.
Haec Te – sit faustum! excipiet manibusque sinuque,
Annuet et lingua vel titubante loqui.
Dic... Per Dam Facis vitam rediisse beatam,
Manuram semper, si CATHARINA volet,
Haec nunc sufficiunt; modo fer fididissimus (sic) ista;
Post reditum, hine abiens plura ferenda feres.

A.M.

„E puțin probabil că țarina ar fi consimțit ca ziarul să vorbească «chiar și cu glas bîlbîit» («Annuet et lingua vel titubante loqui»), sigur este însă că, învingînd greutățile datorate lipsei lor de experiență, redactorii au izbutit să comunice lucruri în stare să sîrnească interesul.“ (*Iosif Pervain*)

(Traducere – N. Pascu)

Curierul Moldovei, din partea locuitorilor din Iași

Curier al Moldovei! noutate de la facerea lumii!
Aleargă pretutindeni bucuros pe drumurile nesfîrșite.
Dar primul tău drum să fie către mieznoapte.
Și nu uita să te oprești din fugă în urbea lui Petru.
Vei vedea fața Mamei Noastre și a Ta;
Vai! nouă nu ne este îngăduit să mergem împreună cu Tine!
Vei vedea pe Mama, care a poruncit să fii scos la lumină!
(Ne bucurăm!) văzînd că te pregătești să ne dai nouă lumină.
Aceasta să fie într-un ceas cu noroc! – te va primi în brațe și la sîn,
Va consimți să vorbești chiar și cu glas bîlbîit.
Spune-i... că datorită Ei s-a reîntors viața fericită pentru daci.
Că ea se va statornici pentru totdeauna, dacă Ecaterina va voi.
Acestea sînt de ajuns acum; tu du-le cu multă credință;
După ce te vei întoarce din nou, plecînd de aici, vei avea mai multe de dus.

(*Courrier de Moldavie*, an. I, nr. 1 din 18 febr. 1790; fotocopie; B.A.R. P.I. 33 602.)

Vezi *D.P.L.R.*, ediția a III-a, 2004, s.v. Vezi și Remus Zăstroiu, *Courrier de Moldavie*, în *D.G.L.R.*, vol. II, 2004, s.v.

Bibliografie: Iosif Pervain, „*Courrier de Moldavie*“, primul ziar apărut la noi, în *Steaua*, 1955, nr. 10; C. Ciuchindel, *Despre începuturile presei românești: „Courrier de Moldavie“*, în *L.L.*, 1956, vol. II; Dan Simonescu, *Primul ziar tipărit pe pământul țării noastre*, în *Studii și materiale de istorie medie*, 1956, vol. I; Ștefan T. Eșanu, *Știri noi despre „Courrier de Moldavie“*, în *L.L.*, vol. XX.

Notă: La sfârșit de secol XX și de mileniu II au fost propuse și alte date pentru începuturile presei: Georgeta Răduică – anul 1731, în *Dicționarul presei românești (1731–1918)*, București, 1995; Ion Iliescu, în *O istorie deschisă a presei române. 1575–1925*, Timișoara, 1999, analizează pe larg produse ale tiparului începând cu anul 1575: calendare, almanahuri, înștiințări, foi volante, pe care Nerva Hodoș și Al. Sadi-Ionescu nu le includ în *Publicațiunile periodice românești*, Tom. I, Viena și București, 1913.

[2] CURIERUL ROMÂNESC

Apariția primului ziar periodic mai important în limba română este precedată de o *Înștiințare* semnată de I. Eliad și C. Moroiu. După cum reiese din această *Înștiințare*, tipărită ca foaie volantă, ziarul trebuia să se numească *Curierul Bucureștilor*. Dându-și seama, probabil, de importanța acestui ziar, I. Heliade Rădulescu i-a schimbat titlul *Curierul românesc*, care apare,

cu unele întreruperi, de la 8 aprilie 1829 pînă la 19 aprilie 1848 și de la 29 noiembrie pînă la 13 decembrie 1859¹. Deși *Înștiințarea* este semnată de I. Eliad și C. Moroiu, editorul permanent, autorul articolelor și poate și tipograful primului ziar în limba română, trebuie considerat Ion Heliade Rădulescu.

În acest ziar s-au publicat pentru prima dată poezii de Iancu Văcărescu, V. Cîrlova, I. Heliade Rădulescu, Gr. Alexandrescu, D. Bolintineanu, C. Bolliac, I. Catina; s-au dezbătut probleme de limbă literară, s-au tipărit traduceri din literatura universală. În 1837, Heliade Rădulescu adaugă *Curierului* un supliment literar intitulat *Curierul de ambe sexele*.²

Primul număr al *Curierului românesc*, din 8 aprilie 1829, începe cu *Istoria pe scurt a gazetei*, în care se spune: „Pentru noi trebuie să mărturisim, românilor, ca să nu ni se pară așa cu greu că rușine trebuie să ne fie că abia acum ne-am deșteptat și am simțit lipsa ei. Dar vremea de îndreptare la cei ce cu dinadinsul voiesc a începe odată nu este trecută... Destul este să vedem aceasta și să începem încai cei care zicem că sîntem floarea neamului a ne fi rușine să fim mai jos decît pleava celorlalte neamuri.“

Înștiințare

După înalta slobozenie prin strălucirea-sa graful, dată prea cinstului divan, avem cinste a face cunoscut cinstului public că, cu începerea anului nou, sau cel mult a anului astronomic, adică cu începutul lui martie 1829, să vor ivi și începuturile gazetei rumânești *Curierul Bucureștilor*.

Acest vestitor de obște, de atîtea ani cunoscut de neapărată trebuință în luminata Evropă, a ajuns astăzi a își împărăștia vestirile sale și între neamurile cele mai necunoscute, care încă în turburările și neodihnilor lor au simțit lipsa și trebuința lui. El astăzi cunoaște mai toate limbile Evropii, încă și ale acelor nații ce trăiesc supt apărarea și ocrotirea altor legi, și foarte trist era pentru noi, iubiților rumâni, cînd el încă pînă acum nu cunoaștea limba noastră, și noi vestirile lui le priimeam

1. Pentru periodicele dintre 1820 și 1906, vezi descrierea bibliografică amănunțită la Hodoș și Sadi-Ionescu, *Publ. period, rom.*, Buc., 1913.

2. Vol. de față, p. 85.

în limbi streine, în vreme ce ne aflăm în pământul nostru și trăim supt legile și cîrmuirea noastră. Acuma însă aceeași putere ce pînă acum părintește ne-au apărut încît să ne bucurăm de aceste drepturi ale pământului nostru, aceeași însuși ne face să simțim și aceasta bucurie de a ne fâli în mîinile noastre cu gazeta patriei noastre și scrisă chiar în limba noastră. Acuma poate cineva vedea pe simțitorul rumân curgîndu-i lacrimi de bucurie, văzînd în toate casele bătrîni, tineri, bărbați, femei, învățați și mai de rînd, îndeletnicindu-se și petrecînd cu gazeta în mîna, și înmulțindu-și ideile avînd cunoștință și țîind un șir de întîmplările lumii; va putea cineva vedea încă și pruncii cei mici lăsîndu-și jocurile lor cele nevinovate și adunîndu-se împrejurul mumelor și taților lor ca să citească ei singuri sau să asculte gazeta.

Folosul gazetei este deobște și deopotrivă pentru toată treapta de oameni: într-însa politicul își pironeste ascuțitele și prevăzătoarele sale căutături și se adîncează în gîndurile și combinările sale; aci liniștitul literat și filozof adună și pune în cumpănă faptele și întîmplările lumii, îndrăznețul și neastîmpăratul războinic se desăvîrșește într-însa, povățuindu-se din norocirile sau greșalele altor războinici; băgătorul de seamă neguțător dintr-însa își îndreptează mai cu îndrăzneală spiculațiile sale; pînă cînd, în sfîrșit, și asudătorul plugar, și el poate afla aceea ce înlesnește ostenele sale și face să umple cîmpurile de îmbilșugătoarele sale roduri. Nu este nici o treaptă; nu este nici o vîrsta care să nu afle plăcere și folos într-această aflare vrednică și cuvîncioasă cuvîntării omului, adică în gazetă.

Pentru aceasta, dar, fîgăduim că acest *Curier al Bucureștilor* va coprinde în sine: 1. O culegere de cele mai folositoare și interesante lucruri din gazeturile Evropii. 2. *Însemnări pentru creșterea și sporirea literaturii rumânești* (s. n.). 3. Înștiințări pentru cele mai folositoare articole ale negoțului. 4. Cele din lăuntru și slobode săvîrșiri ale statului nostru, precum și judecări însemnate, sfaturi și hotărîri ale divanului pentru îmbunătățirea patriei; voinți ale divanului pentru publicarea a vreunei pricini ș.c.l. 5. Vînzări și mezaturi deosebite, și, în sfîrșit, multe însemnări folositoare, precum pentru curățenia orașelor, pentru păzirea sănătății, pentru depărtarea boalelor celor grele ș.c.l., ș.c.l. Acest *Curier* va pleca de două ori pe săptămîna din București cu expediția în forma aceștii *Înștiințări* ce se vede și într-o jumătate de coală.

Dar fiindcă o acest fel de întreprindere nu se poate aduce la sfîrșit decît cu destule și grele cheltuieli, de aceea sînt rugați cîți vor cunoaște învederat folosul și trebuința acestii gazete să binevoiască a se prenumăra spre înlesnirea cheltuielilor ei și spre păstrarea și statornicirea ei. Prețul fieștecăruia trup pe un an ține aci în București doi galbeni împărătești; iar afară, pentru cheltuiala poștilor, se va încărcă analoghicește după depărtare, încît cele ce vor ieși din ținutul Țării Românești se vor sui pînă la 40 de sfaști; cele din județele dincolo de Olt, 36 sfaști; cele din județ. Oltul, Teliormanul, Argeșul, Muscelul, Bucovu, Buzăul, Focșani, 34 de sfaști, și cele din Vlașca, Dîmbovița și Ialomița, 32 de sfaști.